

Andreas Daniel Habichhorst August Andreas Kiel

Melchisedecum Ratione Typi, Quo Christum, Quoad Singularem Eius Personam Et Generationes Plane Ineffabiles, Singulariter Adumbravit, Dissertatione Theologica Octava & Penult. Ad Gen. XIV. 18. seqq. collatum cum Ebr. VII. 1. seqq. paulo plenius repraesentarum

Rostochi[i]: Wepplingius, 1692

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn733810225>

Druck Freier Zugang

RU theol. 9. April 1692

Habichhorst, Andr. Dan. *ad*

MELCHII.
SEDECUM
RATIONE TYPI,
QVO
CHRISTUM, 242
QVOAD SINGULAREM EJUS
PERSONAM

ET
GENERATIONES PLANE INEFFABILES,
SINGULARITER ADUMBRAVIT,
DISSERTATIONE THEOLOGICA
OCTAVA & PENULT.

Ad GEN. XIV. 18. seqq. collatum cum EBR. VII. 1. seqq.

paulò plenius repræsentatum,

EJUSDEM DEI-HOMINIS AUXILIO ET VEN. FCTis TH. CONSENSU,
PRÆSIDE

ANDREA DANIELE
HABICHHORSTIO,

S. THEOL D. EJUSDEMQUE P. P. & CONSIST. DUC. MECKELB.

ASSESSORE COLLEGIQUE PROF. DUC. SENIORE,

Ad d. 9. April. 1692. in illustribus Acad. Rostoch. AUDIT. MAJORI 1692

publicæ *суджис* exponit

AUGUSTUS ANDREAS KIEL
ROSTOCHIENSIS.

Rostochii, Typis JOH. WEPPLINGII, Univ. Typogr.

MELCH

SEDECUM

RATIONE TYPI

CHRISTUM

PERSONAM

GENERATIONIS HVAE INFERABILES

SINGULARE ADMIRANT

DISSERTATIONE THEOLOGICA

OCTAVA & PENULT

ANDREA DANIELLE

HABICHHORSTIO

THEOL. DISPUTATIONE P. & CONSIST. DIC. MERKEL

ASSessore Collegioi. P. & C. S. S. S. S.

Ad d. 2. Aprilis 1771. in Aula Rectorii. A. U. T. M. A. I. O. A.

Propter ex parte exponit

AUGUSTUS ANDREAS KURZ

ROSTOCHIENSIS

ROSTOCKIENSIS THEOLOGICAE FACULTATIS

SECTIO II, PRACTICO-TYPICA

sistens
MELCHISEDECUM ratione TYPI,
quo
CHRISTUM,
tam quoad singularem PERSONAM,
quam quoad sublime OFFICIUM,
ad vivum quasi adumbravit.

DISP.
VIII.

Actenus *historiam* Melchisedeci Regis Hierosolymitani & Sacerdotis simul Dei altissimi, à Mose Gen. XIV. & seqq: descriptam vidimus, ejusdemq; *Exegesein* septem dissertationibus, (quanquam per intervalla, cum aliæ plures, cum primis ISAIANÆ, intervenerint) exhibuimus, quibus primò quidem *Personam* Melchisedeci ratione *nominis & conditionis*, Disputatione I. & generis Disp: II. deinde verò *officium* ejus utrumque, tum *Regium* ratione *sedis regie Sabaem*, Disp. III. *actusq; regis*, scil. prolationis panis & vini Disp. IV. tum *Sacerdotale*, tam ratione *Sacerdotalis tituli*, Disp. V. quam *Sacerdotalis actus*, nempe benedictionis, Disp. VI. & *Sacerdotalis effectus*, sc. decimationis, Disp. VII. considerare volumus. Restat jam, ut promissi in præfamine Disputationis primæ facti memores, eundem *Melchisedecum* duabus adhuc dissertationibus, ratione *figurae l. typi*, quo CHRISTUM Dominum & Servatorem nostrum, verum *justitia Regem, pacisq; Principem*, in secula benedictum, tam ratione *Persona*, quam *officii* clarissimè adumbravit, sistamus. Hic verò ordinis quoq; & hinc sperandæ lucis rationem non omnino nullam habituri, sequentia *quatuor* capita pertractare tenebimur. Et primò quidem *generatim* exposituri sumus *Typi* hujus *qualitatem & veritatem*; Deinde verò *speciatim* *typum innatum*, ratione *singularis Persona* CHRISTI, & *generationum* ejus ineffabilium: *Tertiò typum innatum* ratione sublimis ejusdem *officii*; tandem *quartè typū* quoq; *illatū* addituri, & hunc ratione *Eucharistia* quidem, quia *oblatum* fideique analogus est, illustraturi; ratione verò *sacrificii Missæ*, quia *exterioris*, fideiq; non analogus est, ex deductâ jam Melchisedeci

sedeci historiâ refutaturi, vel potius, quæ supra jam ex visceribus
historiæ contra Missæ sacrificium deduximus, fundamenta re-
collecturi sumus. Esto igitur, DEo annuente,

CAP: I.

generatim exponentis

TYPUS hujus QUALITATEM & VERITATEM, MEMBRUM I expediens, Quæst. QUALIS HIC SIT TYPUS?

§. I.

Cum ipsa quæstio satis innuat, dari differentias typorum,
haud abs re fuerit, si easdem hic in antecessum specte-
mus, imò & majoris omnino lucis ergo de *typis* in gene-
re quoad *vocem* & *rem* nonnulla præmittamus. Vocabu-
lum enim *typi* origine Græcum, à verbo *τύπω* verbo, *pulso, iundo,*
formatum, ratione *originis* quidem denotat *notam*, quæ *impressione*
seu *percussione* effecta est: Sic. Job. 20. v. 20. bis legitur *typus*, cum
dicitur: *Typus clavorum*, ubi Beza habet *vestigium*, Vulgatus verò in
posteriori loco videtur legisse *τύπος*; habet enim *locum clavorum*,
Luth: reddit: *Mägelmaß*; ex *usu* tamen varia significat, quod velex
Glassi: Phil. Sacra l. 2. part.: 1. Tr: 2. Sect: 4. art: 1. p. 324. & *Ravanelli* Bi-
bliotheca sacrâ, in voce *typus* p. 781. constare potest. Inter has verò
significationes celebris præcipue hæc est, quâ per *typum* intelligere
solemus *personarum aut rerum s. presentium s. futurarum imagi-
nem s. figuram seu adumbrationem*, cum primis facta & *historia V. T.*
qua *CHRISTUM*, *scriptura nucleum*, in *N. T.* exhibendum, respexe-
runt, *ejusq. Personam, actiones, passiones, & subsequentem simul glo-
riam adumbrarunt*. Et hinc *typus* aliàs dicitur *umbra* Col: 2. 17. Ebr:
8. 5. C. 10. 1. item *ὑπόδειγμα s. exemplar* Ebr: 8. 5. & c. *Correlatum*
ejus sive res, quam *typus* seu *figura* respicit ac repræsentat, voca-
tur *anti-typus* I. Pet. 3. 21. (quanquam & hoc vocabulum nonnun-
quam pro *Synonymo typi* adhibetur ut Eb. 9. 24.) item *σῶμα* seu
corpus, *ἀληθινὰ* seu *vera* Ebr: 9. 24. & c. Et hoc sensu *Melchisede-
sus* Rex & Sacerdos *V. T.* fuit *typus* seu *figura*, seu *umbra* &
CHRISTUS V. anti-typus seu *corpus*, quod ille singulariter adum-
bravit.

§. 2. Cum

§. 2. Cum vero quæritur qualis hic sit typus, quem gessit Melchisedecus, seu ad quodnam typorum genus is ipse referendus? Sciendū porro est, typum juxta eundem *Glossium* l. c. art. & s. commodius duplicem esse statuendum, ut alius quidem sit *Propheticus*, alius verò *historicus*. Propheticum is ita describit, quod sit talis, quo *Propheta* divinitus inspirati sui in concionibus, partim *comminatoriis*, partim *vaticinatoriis*, crebrò utuntur, quando sc: *Symbolis* externis res occultas seu *præsentes*, seu *futuras* figurant & significant. *Propheta* enim non tantum *sermone*, sed & *actione* & *visione* Spiritus S. impulsu prophetarunt. Unde & *Propheticus* typus, tum in *actionibus*, tum in *visionibus* typico-*Propheticis* consistere deprehenditur. Ad *typicas* verò *Prophetarum* *actiones* referendæ sunt *actiones* *Jsaia* nudè incedentis, c. 20. 2. *Jeremiae* linteum sibi cingulum comparantis c. 13. 1. seq. & c: Ad *typicas* *Prophetarum* *visiones*, quæ vel *dormientibus* vel *vigilantibus* fuerunt oblatae, pertinent *somnium* *Jacobi* de *scala*, Gen. 28. 5. seqq: *Ioh:* 1. 51. *somnium* *Josephi* duplex Gen: 37. 5. seqq. *somnium* *Danielis* de *quatuor* *bestiis* ex *mari* *ascendentibus*, c. 7. 2. *Visio* *Jeremiae* c: 24. de *duobus* *calathis*, *ficuum* *bonarum* & *malarum*. *Ezechielis* c: 37. 1. seqq: de *ossibus* *spiritu* *immissis* *vivificatis* & c. *Historicus* verò *typus* hac *descriptione* *gaudet*, quod sit *sensus* *Scripturae* *mysticus*, quò *res* *gestæ* *vel* *factæ* *V. T.* & *præsertim* *Sacerdotii* & *Cultus* *Judaici* *constitutio*, *præfigurant* & *adumbrant* *res* *in* *N. T.* *gestas* & *præsertim* *CHRISTUM*. Ex illa ergo *typorum* *descriptione* *collectu* *proclive* *satis* *est*, *præsentem* *Melchisedeci* *Regis* *ac* *Sacerdotis* *typum* *non* *ad* *Propheticos*, *sed* *ad* *historicos* *esse* *referendum*.

§. 3. Cum vero *historicus* hic *typus* *distingui* *rursus* *soleat* *in* *innatum* & *illatum*, quorum ille, quem ipsa *Scriptura* *tradit* & *ostendit*; hic verò *qui* *non* *à* *Scriptura* *traditur*, *sed* *eidem* *ab* *Interpretibus* *inferitur*, isq; sit vel *oblatus*, qui cum *analogia* *fidei* & *re* *ipsa* *consentit*: vel *extortus*, qui *omni* *fundamento* *destituitur*, & *à* *sensu* *literali* *nimis* *discrepat*, adeoq; ad *Pseudantiquum* *refertur*, hinc *ulterius* *jam* *quæritur* *utrū* *historicus* *noster* *typus* *sit* *innatus*, *an* *vero* *illatus*? *Responsio* *quidem* *hic* *in* *promptu* *est* *ad* *affirmandum* *prius*: unde & *nonnulli* *non* *nisi* *innatum* *illum* *Melchisedeci* *typum*, *in* *scripturis* *traditum*, *admittunt*, quò scil.

is CHRISTI tum *personam singularem*, tum *officium sublime geminum*, præsertim *Sacerdotium ejus æternum* præfiguravit; alii tamen *illatum* quoque & quidem *oblatum* addunt: quidam deniq; *extortum* planè superaddunt. Nos quidem *innatum* jam nominatum, quem Scriptura nobis disertè ostendit, tanquam optimum, præferimus; *illatum* tamen atq; *oblatum*, (quem ex Patribus quidam addunt, & nostratum nonnulli laudant) quò scilicet CHRISTUS in S. etiam *canà* Melchisedeci typum implevit, cum Scripturæ sit analogus, nec à sensu literali discrepet, non averfamur, ceu infra ex cap. 4. patebit. *Extortum* verò, quem Pontificiis magno conatu, invertòq; historiæ sensu, hic superaddunt, & innato præferre gestiunt, dum *Missæ sacrificium*, (quod sine Scriptura fingitur) à Melchisedecò imprimis præfiguratum adeò firmiter censent, ut ex hòc Melchisedeci typo *Concilium Trid.* (ceu in præf. primæ Disput. nostræ monitum) *primarium sacrificii Missæ* fundamentum petere non extimescat, meritò tanquam fidei non analogum, nec in historia Melchisedeci fundatum, adeoq; à sensu literali nimis discrepantem, repudiamus, quod ex seq. cap. 4. collato cum præcedentibus 4. 5. & 6. Disput. sic satis clarescet.

MEMBR. II. explanans,

Quæst. Unde veritas hujus typi historici & quidem innati constet?

Innatum verò & à Scripturis S. traditum ostensumq; hunc esse typum, quo Melchisedecus tum *Personam* tum *officium Christi* geminum, præcipuè *Sacerdotium ejus æternum*, præfiguravit, patescit (1.) generatim ex loco ad *Ebr. 7. 3.* ubi Apostolus perquam emphaticè & perspicuè *Melchisedecum* pronunciat ἀφομοιωμένον τῷ ἰησοῦ & Θεῷ h. e. *assimilatum Filio Dei*, h. e. tanquam typum & figuram comparatum esse cum CHRISTO tanquam antitypo. Quam interpretationem omnium ferè interpretum, ipsorum quoq; Pontificiorum, consensus confirmat.

S. 2. Speciatim (2) innatum hunc typum probat *Psalms 110. 4.* ubi non *Abrahamus* juxta *Talmud* *Massechet* אברהם & *R. Lipmannum*: neque *David* juxta *R. A. Esra* & *Kimchi*, uti & *Cal-*

Calvinum hic Jhudaizantem, neque *Chiskias* Rex Jhudaë, juxta alios ex Jhudaïs, de quibus vid: *Justinus* in Dial: cum Tryph: p. 141. neq; *Serubabel*, seu tutelarîs *Angelus Davidis*, juxta alios quosdam Rabbinos, de quibus legatur *Bakius* in comment: Exegetico Pract. super Psalm: part. 3. p. 145. sed ipse *Messias*, non tantum filius sed & Dominus Davidis, juxta Apostolum, interpretem omni exceptione majorem, ad Ebr. 5. 6. c. 6. 20. c. 7. v. 17. & 21. (cui & *Targum Jonathani* filii Uzielis, aliq; saniores Rabbini, ipsa veritate divina convicti, & comûnis Christianorû interpretatio suffragatur) disertè appellatur כהן על דברתי מלכי צדק i. e. *Sacerdos in æternum juxta ordinem* (rationem s conditionem) *Melchisedeci*: quod tamen non ita accipiendum, ac si CHRISTUS Melchisedeco successerit, vel succedere in sacerdotio debuerit, quomodo Sacerdotes Aaroni succedentes dicebantur *Sacerdotes secundum ordinem Aaroni* Eb. 7. 11. nec ratione sacrificii & quidem incruenti, nempe *oblationis panis & vini*, quem ceteroqui ordinem Papistæ fingunt. Cum enim Melchisedecus panem vinumq; non sacrificaverit (ceu pluribus contra Pontificios in præcedd: præsertim 4. Disp. ostensum) quomodo CHRISTUS quoad sacrificium cum Melchisedeco comparari poterit? Sed ad *rationem & conditionem Melchisedeci Sacerdos* dicitur CHRISTUS, eò quod filius Dei tanquam antitypus cum Melchisedeco tanquam typo assimilatus sive comparatus sit Ebr. 7. 3. quæ comparatio in eo præcipue consistit, quod Melchisedeci & CHRISTI sacerdotia fuerint *æternæ* & neuter successores habuerit juxta Ebr. 7. 23. 24. Quomodo Melchisedeci ordinem & convenientiam Christi cum ipso interpretatur *Epiphanius* hæref. 55. l. 2.

§. 3. Tandem (3) specialissimè etiam hic typus innatus ex eadem *Epist: ad Ebr.* 7. v. 1. 3. 11. 23. 24. & c. probatur, ubi Apostolus historiam Melchisedeci v. 1. & 2. repetitam, ad CHRISTUM Servatorem nostrum *Ἰεσὺν ἑωρακὸν* expressè, & præcipuè v. 11. seq. quoad officium ejus *Sacerdotale* accommodat, simulqve v. 2. & 3. non obscure insinuat, quod quoad *regiū* quoq; officium & quoad *Personam* singularem, quæ *Patre* quoad humanam, & *matre* quoad

divinam naturam destituitur & ejus *generationes* enarrari non possunt &c: typica sit collatio inter utrumq; instituenda. Quæ adeo clara sunt, ut supervacaneum videatur, huic rei pluribus probandæ immorari velle. Præstat igitur pedem à generali- bus ad specialem typi expositionem promovere. Sit ergo

CAP. II.

Speciatim sistentis

TYPUM INNATUM quoad
SINGULAREM CHRISTI PERSONAM
ET GENERATIONES EJUS INEFFABILES,
MEMBRUM I. evolvens
TYPUM HUMANÆ ejus NATURÆ,
juxta quàm est ἀπάτωρ,

S. I.

Quamvis Apostolus cap: 7. ad Ebr. datâ jam sub finem ca- pitis sexti occasione, historiam Melchisedeci ad CHRIS- TUM clariùs, uti jam dictum, quoad *Sacerdotale offi- cium* accommodet, unde & nobis ab illa *Sacerdotiis collatione* incipiendum hic esse videatur; quia tamen & idem A- postolus ibid. statim ab initio capituli talia proponit prædicata, quibus duæ in CHRISTO naturæ & ineffabiles ejus generatio- nes non obscure insinuantur, quando v. 3. Melchisedecum dicit ἀπάτωρ & ἀμήτωρ, rectiùsque *persona* priùs & natura ejus quam *officiũ* consideratur, proinde & nos collationem persona- rum quoad generationem præmittemus. Satis verò eximiè per- sonam Servatoris nostri repræsentat, quod citatò is locò dicitur, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, h. e. *sine Patre, sine Matre, sine genealogiâ, neq; prin- cipium dierum, neque vita finem habens*. Hæc enim prædicata, licet veriùs CHRISTO tanquam antitypo & corpori, quàm Melchisedeco ut umbræ competant, non tamen *literaliter* de Christo, sed de Melchisedeco; *mysticè* v. de CHRISTO antitypo intelligenda esse, sic satis contextus arguit, præcipuè verba, quæ immediate, eodem versu tertio Cap. VII. ad Ebr: sequuntur, id do- cent: ibi

ibi enim, quem in priori versus membro dixerat ἀπάτωρ & eundem Apostolus & ἀφωμοιωμένον τῷ υἱῷ τῆς Θεᾶς, h. e. assimilatum Filio Dei appellat. Quicumq; verò assimilatur CHRISTO Filio Dei, ille non est ipse CHRISTUS Dei filius, sed alius ab illò, nempe Melchisedecus Rex Schalem; quicquid etiam Caneus & alii ogganniant, per Melchisedecum ipsum Dei filium intelligentes, contra quos supra jam Disp: 1. & 2. ex professo disputavimus. Ergo Melchisedecus literaliter intelligitur per illum, qui dicitur sine Patre, sine Matre, sine genealogiâ, neq; principium Sc. mysticè verò CHRISTUS; quamvis, uti dictum, veriùs huic, quam illi prædicata conveniant. Quod enim Melchisedeco non competant secundum esse, nec absolutè & ratione generationis, ac si verè Patrem & Matrem, ac genealogiam non habuerit, sed secundum dici & relatè, ratione descriptionis s. commemorationis, quia scil: Parentes hujus sacerdotis & genus à Mose non describuntur, neque genealogia ex Levitis recensetur, sicut ab ipso genealogiâ Leviticorum Sacerdotum recensentur, quomodo Apostolus se ipsum explicat, dicens sequentev. ὁ δὲ ἢ μὴ γενεαλόγηται ἐξ αὐτῶν, h. e. is v. cujus genealogia non recensetur ex illis sc. Levitis, illud in præced: Disp: 2. m. 4. part. 2. §. 1. 2. 3. paulò pleniùs abs nobis ostensum est. Sunt vero Parentes Melchisedeci non descripti, ut eò commodiùs is Personam CHRISTI præfiguraret, qui secundum esse & verè, quamvis diverso respectu, est ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγηται, siquidem his prædicatis diversæ in CHRISTO naturæ & generationes, divina sc. & humana mysticè designantur, de quibus nunc distinctè agendum erit.

§. 2. Et quidem 1. ad vocem ἀπάτωρ, (quæ primo ponitur loco) quod attinet, quin eadem ipsa ad humanam CHRISTI generationem & naturam, quam in plenitudine temporis assumpsit ex Maria, respiciatur, nulli dubitamus: de qua proinde primo quoque loco differendum erit; quanquam aliàs de divina ejus generatione & natura, quam à Patre ab aeterno habet, priùs agere solemus. Juxta humanam enim naturam verè CHRISTUM esse ἀπάτωρ h. e. sine Patre, Matremque ejus Mariam virginem sine virili semine, ex mirando Spiritus S. superventu,

con-

concepisse, propter hanc tamen conceptionem à Spiritu S. CHRISTUM nec filium Dei, nec Spiritum S. ejus Patrem vocari nec esse, constans Ecclesiarum nostrarum sententia est, clarè satis fundata in loco Luc: i. 35. qvi certè, cum non tantum nostram thesin, de prima voce ἀπ' αὐτοῦ, confirmet, sed eodem quoque adversarii abutantur, nostramque thesin ex illo infirmare, h.e. CHRISTUM quoad humanam naturam ἀπό ποθεν non fuisse, probare perquam impudenter, licet frustra, conentur, paulò penitius hîc inspiciendus erit. Illo enim in loco Legatus Dei Gabriel Mariæ scilicanti, quomodo conceptura & paritura esset filium, cum virum non cognoverit, respondet: *Spiritus S. superveniet in te & virtus altissimi obumbrabit tibi: Quapropter etiam quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.* In quâ *ἐκκοπή* (ut cum Hieronymo in Ep. ad Paulinum loquamur) quot verba, tot Sacramenta, quot notiones, tot rerum pondera, à quibus magni montes suspensi sunt, juxta Ebræorum proverbium. Unde & pro thesi nostra magis adstruenda notandum (1.) conceptionem hanc Christi factam per Spiritus S. *Πνεῦσιν*, h.e. non per generalem & ordinariam *πλαστικήν*, quâ in conceptione omnium hominum operatur, juxta Job. 10. 8. Pl. 139. 15. sed per *θαυμάσιον* s. miraculosam, specialem & extraordinariam operationem, conf. Act. 1.8. Jud. 14. 6. non fuisse *generationem ex Spiritu S. substantia*, sed de *potentiâ* ejus, uti ait August. Serm. 6. de temp. adeoq; nec *Spiritum S. CHRISTI patrem* vocari posse, quippe qui non egit per *concupiscentiam* sed per *virtutem*, ceu loquitur Justinus Martyr Apol. 2. vel non egit *σπέρματικῶς*, s. *seminaliter* sed *δημιουργικῶς* h.e. *operativè* s. *architectonicè* juxta Damasc. de orth. fide c. 1. adeoq; admirando planè modo *humanam* CHRISTI naturam quoad animam & corpus ex semine virginis à se sanctificatò & à peccabili labè præservatò (disertè enim dicitur: *quod nascetur ἐκ σῆς* i.e. ex te, ex substantia tua, semen quippe tuum mulieris, vid. Smid: ad h. l. *sanctum*) in virginali Mariæ uterò sine virilis seminis concursu produxit, quam naturam *λόγῳ* assumpsit, sibiq; personaliter univit. Ut verò Patris nomine & re aliquis gaudeat, necessum est, ut in statu naturali *σπέρματικῶς* concurrat (2.) *foecundationem* virginis Mariæ esse *opus totius S. S. Trinitatis indivisum*, quia est

est ad extra, adeoq; omnibus tribus personis commune, salvo tamen & modo agendi & termino actionis : hinc disertè idem Angelus I. C. non tantum *Πνεύματος* Spiritus S. sed & *ἁγιοπνευματικῆς* meminit, adeoq; actionem Spirit. S. ab actione Filii Dei, qui hic & I. Cor. 1. 24. *virtus Dei* (ceu primogenitus alibi *prima virtus* parentis Gen: 49. 3. Deut. 21. 17.) vocatur, distinguit. Novimus quidem multos interpretes *obumbrationem virtutis Altissimi* exegeticè positam esse statuere, ita ut proximè præcedentem *Spiritus S. superventum* dilucidius reddat & æq; Spiritus S. *operationem* insinuet; ceterum non suffragamur, qui simul novimus, verba exegetica nunquam solere declarandis esse obscuriora. Clariora verò illa videntur verba : *Spiritus S. superveniet tibi;* obscuriora v. hæc : *& virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Et hæc certè obscuritas vel ex Interpretum circa posteriora hæc verba diffensione, & consensione circa priora, dispalescit.

§. 3. Nam duplex est veterum & recentiorum de *virtute Altissimi* sententia: Quidam enim *virtutem* hanc sumunt *essentialiter* pro virtute *ἀνωπρωτάτη*, hoc est, pro potentia ac Deitate tribus personis comuni, quia scil. P. F. & Sp. S. una eademq; essentiali efficacia ad opus incarnationis hoc concurrerunt. Ita sentiunt *Corn. à Lapide* & *Toletus* in *Lucam*. Alii vero *personaliter*, de virtute *ἀνωπρωτάτη*, cui actio personalis hic tribuitur; qui tamen rursus in tres omnino partes abeunt. Quidam enim *Spiritum S.* uni jam dictum, per *virtutem altissimi* intelligunt, (ut *Salmeron*, *Lucas Brugensis*, *Maldonatus*, *Tirinus*, aliiq; item *Grocnius*) quippe de quo in proximè præcedente inciso dictum erat, quod super *Ἰεροσόλοι* venturus esset, cum & alibi is *virtus Dei* appelletur, nempe *Luc. 24. 49. Act. 1. 18.* Alii de *omnipotente Deo Patre* hanc *virtutem altissimi* interpretantur, ut *Dionysius Carthusianus* & *Francisc. Gomarus* in *illustr. & select. Ev. Lucae* loc. f. 165. quin & *Salmeron*, qui ceteroq; *Spiritum S.* hic intelligit, ceu dictum, addit, intelligi quoque *Patrem posse*. Multi denique *virtutem Altissimi* de ipso *Dei Filio*, qui ex *Maria* carnem assumpturus, naturamque humanam sibi intimè uniturus erat, interpretantur. Et hæc sententia fuit ex veteribus, *Athanasii*, *Chrysostomi*, *Ruffini*, *Beda*, *Damasceni*, *Theophylacti*; ex recentioribus v. *Chemnitii*

I

& *Lysæ*

Lyseri in Harm. Ev. c. 4. *Job. Gerbardi* in Exeget. Loc. IV. §. 105.
Feurbornii fasc. 3. Disp. 7. *Meisneri* in Theol. Phot. c. 4. *Johan. Qui-*
storpii Sen. in notis h. l. *Danhaweri* in Hodof. Phæn. 8. p. 610. &
Christofop b. p. 32. *Job. Ern. Gerbardi* Disp. in hæc verba de A. 665.
Job. Ben. Carpzov. in Disp. ad h. l. c. 2. §. 1. *Quenstedii* Syst. Th. part. 3. p. 339.
 &c. Licet autem priores sententiæ contra analogiam fidei nihil
 asserant, cum opera ad extra Trinitatis, ceu dictum, sint indivisa;
 postrema tamen illorum, qui *secunda Trin. Persona* Virtutis al-
 tissimi nomen hic tribuunt, tanquam textui & fidei analogiæ
 & scopo Angeli convenientior, præferenda nobis censetur.

§. 4. Dicimus (1.) postremam *textui* convenientiorem, & qui-
 dem verbis immediatè hic ab angelo subjectis: *propterea & nascen-*
dum ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Ita enim argumentari licet:
 Quascunq; propositiones à se invicem distinguit & separat vis
 particule separabilis *dió* h. e. *propterea*, illæ non sunt exegeticè,
 quasi eandem rem denominent ac significant, exponendæ; At-
 qui has propositiones: *spiritus S. superveniet tibi & virtus altissi-*
mi obumbrabit tibi, à se in vicem distinguit &c. Ergo. Minor
 inde patet, quia verborum illorum sequentium (*propterea &*
nascendum ex te &c.) causam immediatam & proximam non po-
 test constituere *superventus Spiritus S.* in priori propositione de-
 signatus, vel singularis de Spiritu S. conceptio: Non enim pro-
 pterea vocatur filius Dei, quod Spiritus S. supervenerit in
 Mariam: si enim ab illo superventu & conceptione de Spiritu
 S. tanquam causa proxima fluerent & consequerentur verba:
propterea & vocabitur &c. certè Angelo dicendum fuisset: *propter-*
ea & nascendum ex te sanctum vocabitur filius Spiritus S. & Chri-
stus hoc pacto diceretur *filius Spiritus S. & Spiritus S. pater Chri-*
sti; sed propterea *sanctum ex Mariâ nascendum* vocatur *filius Dei*,
 quia *virtus Patris* substantialis, æterna & ἰμοῦσι θεοῦ ὁ λόγος
S. filius Dei descendit in uterum virginalem, illum implevit & ex illa
 carnem assumpsit, adeoq; in utero ejus incarnatus est. Igitur
 & hic *descensus filii Dei in uterum Mariæ*, & admiranda ejus in-
 carnatio in posteriori & immediatè præcedente hæc proporti-
 one: *Virtus altissimi obumbrabit tibi*, intelligenda est, adeoq;
 proxima & immediata verborum: *propterea & vocabitur &c.*
causa

causa datur in eadem posteriore proximèq; antecedente propositione. Unde jam patet, vim particulæ *ad* propositiones hæc controversas distinguere & separare, adeoq; posteriorem non esse exegelin prioris, neque per *virtutem Altissimi Spiritum S.* sed *ipsum Dei filium* intelligi oportere.

S. 5. Non verò tantum textui, sed & (2.) *Scopo Angeli & analogia fidei* convenientior est hæc interpretatio. Hoc enim Angelus intendebat, ut secretum incarnationis filii Dei manifestaret. Jgitur cujuslibet personæ Trinitatis peculiarem operationem, quam ad conceptionem hanc admirabilem, seu ad incarnationem filii Dei, tanquam opus ad extra, (ceu ab initio dictum) contulerunt, mirè servato ordine, voluit exprimere vel designare. Et quidem *Spiritum S.* superventu i. e. fœcundatione & sanctificatione; *Filium verò Dei* tanquam *Virtutem Altissimi obumbratione*, i. e. descensu & impletionem uteri, *Deumq; Patrem*, cujus tanquam *Altissimi* virtus & filius vocatur nascendum ex Maria, *decreto & consilio*, quod legatus hic Mariæ proponit, adeoque omnes tres Personas ad *Jovis & Jovianæ* hanc miraculosam & ineffabilem & immediatam operationem, concurrere docet. Unde & Patres summum hoc mysterium non inconcinne per similitudinem trium puellarum, uni ex numero suo vestem induentium, illustrare solent. Pulchrè etiam hanc immediatam totius Trinitatis operationem exponit *Ruffinus*, Presbyter quondam Aquileiensis, in exposit. Symb. vide, inquit, *cooperantem sibi invicem Trinitatem. Spiritus S. venire dicitur super virginem, & virtus Altissimi obumbravit ei. Quamnam est virtus, nisi ipse Christus, qui est Dei virtus & sapientia? Cujus est hæc virtus? Altissimi. Adest ergo Altissimus, adest & virtus Altissimi, adest & Spiritus S.* Hactenus ille. Si ergo miraculosa hæc Mariæ fœcundatio, qua Christus est in illa conceptus, totius S. Trin. actio est indivisa, nec Spiritus S. seminaliter sed architectonicè in uterum Mariæ influxit, neq; ex sua substantia, sed ex virginis semine naturam Christi humanam produxit, satis inde conficitur, quod Christus juxta hanc generationem sit *amatus*, h. e. *sine Patre*. Si verò miraculosa hæc operatio in Maria esset causa, cur aliquis ratione humanitatis Pater Christi diceretur & cur Christus vocaretur filius Dei, certè

Christus foret Pater sui ipsius, esset filius sui ipsius, imò filius totius S. Trin. & filius Spiritus S. quod verò *ὑπερπῶσα τῶν ὑγιαίνόντων λόγων* adversatur.

§. 6. Errant igitur & blasphemi sunt *Sociniani*, quibus pollicem non omnino nulli ex Arminianis premunt. *Fausus* enim *Socinus* gente Italus & quidem Senensis (qui præeunte Patruo *Lalió* Photinianam hæresin ex orco quasi revocavit & audauxit) ita in libro *Quod Regn. Pol.* fol. 36. scribit. *Vides, quod Spiritus S & Virgus Altissimi illam (primam existentiam illius hominis Jesu Nazareni) sic operata & sic Patris generantis loco Deus fuerit, & causa sit, ut ipse Christus Dei filius appelletur.* Et in *AntiWicko* fol. 221. *A Deo, inquit, in virginis uterum substantia aliqua creata immissa est, ut Christus non Matrem tantum sed & Patrem habuerit.* Similiter imò impudentius de hâc conceptione scribit *Smalcius*, Socinum contra *Smiglecius* defendens, *Resp. ad nova monstra Smiglecii* c. 18. fol. 158. ubi inter alia, *communem Christianorum omnium fidem, quod Christus non ex virili semine conceptus fuerit, (adeoq; ἀπάτωρ sit) communem is errorem censet.* vid. *Scherz. Coll. AntiS. Disp.* 45. p. m. 372. & *Disp.* 48. p. 40. Talia verò portentosa circa conceptionem Christi excogitarunt Sociniani, ne Deitatem Christi ὁμοίαν Patri & æternam ejus ex substantia Patris generationem, quam deinceps asseremus, concedere teneantur. Errat quoq; *Stiefelius* contra *Piscat.* p. 310. dum *Mariam* quoq; *uxorem Dei* nominare non verecundatur.

§. 7. Ceterum Socinianos in terminis refutat *Apostolus*, dum ipsi Christus, sub *Melchisedeci* figurâ; dicitur ἀπάτωρ, quod intelligi nequit respectu divinitatis s. æternæ generationis, cujus respectu Patrem habet æternum: Ergo respectu humanitatis vel generationis humanæ & temporalis, ceu idem quoq; ἀμήτωρ hic dicitur ratione generationis divinæ & æternæ. Præterea nullibi in Scripturis Deus vel Spiritus Sanctus Pa. er humanæ Christi naturæ appellatur. Si verò Spiritus S. Pater Christi respectu humanæ generationis salutareretur, duos haberet Patres, tantum abest ut ἀπάτωρ esset. Si verò Christus juxta hanc naturam est ἀπάτωρ, nullum habens patrem;

NEC

nec Deus vices viri supplevit, quomodo *Maria uxor Dei* potest appellari? Nec iuvat quicquam *Socinianos*, dum excipiunt, Christum ἀπατορα & ἀμύτορα vocari, eò quod *fidei sit inceptor & consummator*, vel ratione officii, quod in ipso, uti in Melchisedeco, coeperit & deserit. Has enim nugas eadem facilitate, quæ afferunt, auferre licet. Ecquis enim has phrases, *esse sine Patre, sine Matre: Sineptorem ac consummatorem fidei esse*, pro Synonymis haberi æquum censeret? Et quis quæso statueret, Sacerdotem habere patrem & matrem ratione officii, ut Sacerdos est, & non potius ratione *natura*, ut est homo? vid Stegm. Disp. 16. Phot. qv. 1.

MEMBRUM II. exponens TYPUM DIVINÆ CHRISTI NATURÆ, juxta quam est ἀμήτωρ, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν,

μήτε ζωῆς τέλος ἔχων.

§. 1. Duo hîc argumenta divinæ CHRISTI naturæ ab Apostolo insinuantur: (1.) est *æterna generatio à Patre tantùm* (2.) *vera ejus æternitas*. Prius, nempe *æterna Christi generatio à Patre tantùm*, innuitur voce, quæ typus ejus Melchisedecus dicitur ἀμήτωρ, h. e. sine Matre s. matre carens, quæ appellatio verè competit CHRISTO juxta divinitatem. Siquidem ab æterno immediate & sine officio matris, (cœu Lactantius loquitur l. 4. de verâ sap. c. 13.) ex substantia Patris non tanquam ex materia, sed tanquam ex principio producente genitus est. De quâ Filii æternæ à Patre generatione dubitare nos haut sinunt tot expressa *scripturarum loca*, quorum certè magnum laudare numerum tam ex N. quàm ex V. Test. possemus, si nobis hîc prolixioribus esse liceret. Quem enim fugit (1.) locus Ps. 2. 7. ילדתיך היום כני אתה אני היום h. e. *Filius meus tu es, hodie genui te*. Ubi (1.) non est quod quis dubitet, an per *filium*, quem verba hæc respiciunt, literaliter intelligatur ipse Dei Filius, & non potius *David*, quomodo *Volkelius* l. 5. de vera relig. c. 12. aliq; *Sociniani* per filium hîc *Davidem Regem*, & *Calvinus* in Comment. super hunc Psalmum typicè quidem per filium intelligi CHRISTUM, literaliter verò *Davidem*, contendunt. De Christo autem Dei Filio literaliter locum esse

Y 3

esse

esse intelligendum, non tantum Psalmi *contextus*, maximè verò ultima ejus verba, quibus beati prædicantur ברוחבי ה. e. *confidentes in eum*, conf. Ps. 84. ult. Jer. 17. 5. quod confirmant Veteres Ebræi, qui de Rege Messia Psalmum exposuerunt, referente Lyra ex R. Salomone: Sed & testimonia locorum Nov. T. omni exceptione majora Actor. 4. 25. seq. c. 13. 33. præcipue Ebr. 1. 5. probant, ubi Apostolus de CHRISTO agens, illumq; æternum esse DEI Filium probaturus, per quem DEUS Pater extremis hisce diebus sit locutus, per quem etiam secula condiderit, locum hunc allegat, dicens: *Cui unquam Angelorum dixit: Filius meus tu es, hodie genui te?* Nec (2.) vox הוּיָוִי, i. e. *hodie* scrupulum cuiquam injiciat, ut dubitet, an illa æternitatis vim habeat? quod ceteroqui *Vötkelius* l. c. & alii Sociniani excipiunt, dicendo, locum non sufficere ad probandam CHRISTI generationem æternam, cum vox *hodie* certum aliquem diem notet, quod æternitati plane sit contrarium. Licet enim largiamur vocolam hanc *hodie* formaliter æternitatem non notare; nihil tamen obstat, quo minus de infinito æternitatis *viv* l. de immutabilis æternitatis die, commodè possit adhiberi, in quâ dies nec fine hesterni inchoatur, nec initio crastini terminatur, h. e. nec præteritus nec futurus, sed semper hodiernus dies i. e. æternitas ipsa est, omniaq; sunt præsentia. Ceterum nec *dies*, nec *anni* terminum æternitati esse contrarium, sed æternitatem per dies annosq; nonnunquam describi, inter alia docent loca Ps. 102. 16. Conf. Ebr. 1. 12. Dan. 7. 9. imprimis Mich. 5. 2.

§. 2. Et hic Micheæ locus (1.) hic videndus est, quippe quem nostrates, æternam CHRISTI generationem stabilituri, loco Psalmi jam laudato solent succenturiare. In illo enim duplex Messia generatio describitur, una *temporalis*, altera *æterna*, de quâ nunc quæstio est: & hæc æterna dicitur esse מְרִי עוֹלָם, h. e. *ante principium, ante dies seculi*, quæ est æternitatis descriptio; conf. Jsaï. 43. 13. Prov. 8. 23. adeoque genuinus loci sensus hic fuerit: *Ex te, Bethlehem, egredietur* (h. e. nascetur) *Dominator* Messias Rex secundum humanam naturam, quiverò non nudus erit homo, sed aliâ quoq; gaudet *egressione* i. nativitate, nempe æternâ: quam Micheas plurali numero per מוצאותיו i. e. *egressiones ejus* exprimit, cum illa generatio sit eminentissima & mirabilissima: qua

quã ab æterno à Patre procedit: ut adeo idem ferè Micheas dicat, quod Joh. cap. 1. v. 1. & 14. *Verbum caro factum est, Verbum* scil. quod juxta v. 1. *in principio fuit & quidem apud Deum fuit*, tanquam alia Persona, & ipse Deus fuit; vel quod Paulus ad Rom. 9. 5. CHRISTUS est ex Patribus secundum carnem, qui tamen est Deus benedictus in secula. Non vero temporalem nativitatem juxta Socinianos, nec utramq; Temporalem & æternam, juxta alios, plurali voce (egressiones) indigitari l. c. certè ex predicato seu determinatione eminentissimæ generationis hujus elucescit, quippe quã dicitur ante principium, ante dies seculi esse: quæ temporali planè repugnant, soli quæ æternæ conveniunt. Quod verò particula inseparabilis *et* in vocibus מקדם מיום, quas vulgo reddunt à principio, à diebus seculi, commodius reddi per ante possit, h. m. *cujus egressiones sunt ante principium, ante dies seculi*, ex locis paulò ante citatis clarescit, præcipuè ex Isai: 43. 13. אלהינו אלהי ישראל, quem locum Lutherus rectè vertit: Auch bin ich ehe denn nie kein Eas war. Si ergò מיום i. e. ante diem l. c. significat æternitatem, quare non etiam verba h. l. מקדם מיום i. e. ante principium, ante dies seculi? Ita erga Socinianorum exceptiones ex dictis & contextu facilè refelluntur. Calvinum etiam, qui denuo ad locum Micheæ Jhudaizat, illum quæ pariter ac præcedentem Pf. 2. non de CHRISTO literaliter, sed de politico quodam gubernatore, typum CHRISTI gerente, exponit, cum tamen sensu literali de CHRISTO, fatentibus id Socinianis, sit intelligendus, ipsa contextus *ὁυνάφεια* luculenter refutat: cui præterea canonem typorum V. T. opponimus, qui ita habet: attendendum *an umbra, an vero ipsa veritas proponatur*: h. e. an Prophetæ de Messia sub involucre typorum, an vero expressis oraculis sensu literali de CHRISTO loquentibus vaticinentur. Conf. Glass. Phil. Sacr. l. 2. part. 1. Tr. 2. Sect. 4. can. 6. ubi canonem illum tradidit, & exempli loco duo hæc loca Pf. 2. & Mich. 5. adduxit simulq; Calvinum, in duobus his locis contra canonem illum peccantem, virgulâ censoria notare non dubitavit.

S. 3. Et quoties (3.) Christus dicitur Dei filius, & quidem cum additamento ampliante *unigenitus*? vid. Johan. 1. 14. 18. c. 3. 16. & 18. item *proprium* Rom. 8. 32. & *verus* 1. Joh. 5. 20. & c. Nemo vero *unigenitus* alicujus & *proprium* & *verus* dici filius potest, nisi qui verè ab aliquò genitus & ex ipsa Patris essentia per generationem procedat. Excipiunt quidem Socini-

Sociniani, quod vox *unigenitus* notet illum, qui omnibus aliis fratribus præfertur. Sed Resp. aliud svadere vocis originem, quippe quæ significet genitum ex substantiâ gignentis cum exclusione aliorum. Neque obstat locus Gen. 22. 12. quem nobis opponunt & cum loco Ebr. 11. 17. conjungunt, ita regerendo: Gen. 22. 12. יְחִידָא notat *unicè dilectum*, quæ vox Ebr. 11. 17. redditur per *unigenitum*: E. *Unigenitus* idem est quod *unicè dilectus*. Negamus enim consequentiam, cum origo vocis *μονογενής* adhuc aliud svadeat. Nec probatum ab adversariis est, τὸ ἰδίον Gen. 22. 12. idem esse quod *unicè dilectum*. Ecce enim dilectionis mentio in textu Mosaicò demum post vocem יְחִידָא habetur, cum Gen. 22. 2. dicitur: *accipe nunc filium tuum יְחִידָא אֶת הַיְחִידָא אֶת הַיְחִידָא quem dilexisti*. Quamvis ergo vi suæ originis vox יְחִידָא *unigenitum* non significet; nil tamen obstat, quo minus Gen. 22. pro unigenito sumatur, suffragante Apostolo ad Ebr. 11. ubi vocem יְחִידָא per *μονογενής* convertere non dubitavit. Ast regerunt Sociniani, *Isaacum*, de quò sermo est Gen. 22. *unigenitum* dici non posse, cum fratrem habuerit Ismaelem. Sed responsio est in promptu: Scilicet non absolute quidem, tamen respectu conjugii inter Abrahamum & Saram uxorem Isaacum fuisse unigenitum, sic satis constat. Et licet vel maxime probent adversarii τὸ ἰδίον significare *unicè dilectum*, quo sine & locum Prov. 4. 3. producere solent; nihil tamen obtinent, cum h. l. non de Ebræa, sed de Græca voce *μονογενής* controversetur, quam Johannes habet 11. cc. His ergo aliisq; scripturæ fundamentis inducti, rem novimus & filium DEI ex Patris substantiâ sine Matre ab æterno genitum credimus, licet modum generationis ignoremus, quippe qui inenarrabilis est, quod seq. membro seorsum ostendetur. Interim multa sanè *singularia* in hac generatione dari confitemur, quale hoc inter alia est, quod filius *ab uno tantum principio*, scilicet Patre, procedat, adeoq; ἀμύτω fit, cum aliàs generationem viventium & quidem animalium perfectorum per *συνδυασμόν* fieri compertum sit. Inepti ergo fuerunt *Ariani* excipiendo dicentes, *ex uno nasci nihil posse*. Nauci quoq; sunt *Turccarum* objectiones, quas ex Alcorano suo producunt ajentes, Deum, cum non habeat sociam, filium habere non posse.

§. 4. Deinde & divinam CHRISTI naturam arguit, quod ty-
pus

pus ejusdem Melchisedecus ulterius hic dicitur: *neq; initium dierum*
neq; vitæ finem habens. His enim verbis *æternitas* CHRISTI tum à parte
ante, tum à parte post, aperte & curatè satis insinuatur. Quid enim ali-
ud est, non habere initium dierum & vitæ finem, quam esse æternum? Cui
inter alia succurrit eximius Jsaia locus cap. 9. s. ubi CHRISTUS, Puer
natus, dicitur *אֲבִינִי*, e. *Pater æternitatis*, quod nomen quàm non
de Chiskia, juxta Jhudæos & Grotium, neque de DEO *benedicto*,
juxta quosdam Jhudæos & Socinianos; sed de *Messia* dicatur, in Disp.
nostra XII. Jsaiana §. 7. ad Jsaï. 9. r. pluribus est ostensum.

MEMBRUM III. adjungens TYPUM GENERATIONIS CHRISTI CUM DIVI- NÆ TUM HUMANÆ QUOAD MODUM INEXPLICABILIS,

ut adeo hac ratione quoq; sit *ἀγενεαλόγητος*.

NOn enim tantum *ἀπαύτως* & *ἀμήτωρ*, sed & *ἀγενεαλόγητος*
ab Apostolo dicitur Melchisedecus, non quod planè ge-
nerationibus & Majoribus destituatur, qualem ceteroqui
interpretationem voci huic affingunt, qui Melchisedecum
fuisse ipsum Dei Filium contendunt; sed quod generationes & Ma-
jores ejus non scribantur à Mose, sicuti Sacerdotum Leviticorum
generationes ab eodem recensentur. Nam (1.) *γενεαλογεῖν* (quod
disp. 2. m. 4. punct. 2. §. 2. ex Erasmo Schmid. & Scapula Lexico
deduximus, & autoritatibus variis confirmavimus) est à *γενεά* gene-
ratio & *λόγος* dicere, adeoq; significat *recensere* vel *describere originem*
vel seriem generis, s. *genealogiam inspicere*, ut *γενεαλογεῖν τὰς*
Θεῶν h. e. *Deorum originem & seriem enarrare*, quod *Hesiodus* in Theo-
gonia fecit. Hinc nomen verbale compositum cum *α* priv. *ἀγενεα-*
λόγητος non significat eum, qui stirpe vel genere prorsus destituatur,
sed cujus stirps & origo generis vel genealogia non recensetur vel de-
scribitur. Quid? quod (2.) Apostolus satis clarè se ipsum videtur
explicare seq. v. 6. dum vocem *ἀγενεαλόγητος* exponit per *ἀγενεαλόγους*
μειν ἐξ αὐτῶν, e. *cujus genealogia non recensetur ex illis*, scil. Leviticis
Sacerdotibus. Ut adeo supervacaneum videatur, cum B. *Danbawer* 6
(cujus conferatur Disp. de Melchisedeco quæst. 1. p. m. 6.) vocem
ἀγενεαλόγητος ita interpretari velle, ut non tam ratione *ascendentis*
quàm descendens lineæ Melchisedecus dicatur *ἀγενεαλόγητος* h. e. quod
non

non habuerit filios, l. pot non habuerit filios in Sacerdotio successores, quales habuit Aaron. Neq; etiam (3.) de antitypo Melchisedeci CHRIS-
 TO simpliciter verum est, quod *genealogia* plane destituatur. Siqui-
 dem *Luc. c. 3. v. 23.* seqq *genealogia Christi* satis prolixè recensetur.
 Nec ipsæ divinæ & humanæ ejus naturæ generationes quoad rem igno-
 rantur, cum quoad divinam sit sine Matre ex substantiâ Dei Patris per
 æternam generationem & quoad humanam sine Patre per superven-
 tum Spiritus S. ex Maria virgine productus, quod membro præced.
 est monstratum. Unde & vocem *ἀγενεαλόγητος* in accommodatio-
 ne ad CHRISTUM, nec simpliciter de *genealogia Christi* defectu,
 nec simpliciter de generationum ejus ignorantia, sed de modi genera-
 tionis Christi cum divinæ tum humanæ inexplicabilitate licebit nobis
 interpretari: cujus interpretationis vestigia in *Disp. Dn. D. Bechmanni,*
Theol. Jen de Melchised. A. 1678, habita §. 31. n. 8. legimus, ubi hunc ty-
 pum ita effert: *Ita Christus quâ divinitatem verè est ἀπαύτως, quæ*
human. verè ἀμήτως, quæ generationem verò sive divinam s. huma-
nam ἀγενεαλόγητος, quippe quam nemo satis explicare poterit.

§. 2. Equidem (1.) ad *generationis divini modum* quod atti-
 net, Patres quidam, quibus præterque Scholasticorum & Pontif. suffra-
 gantur, conati sunt modum generationis ita explicare, ut dixerint,
 Filium Dei *cogitatione* vel intellectu Patris genitum esse, ita ut
 se se ipsum intuens vel cognoscens, imaginem sui conceperit ac genu-
 erit, in quam, ceu loquentur, divinam suam transfuderit naturam, sicut
 Spiritus S processionem dicunt fieri per *voluntatē*, quia *amor* vel *cha-*
ritas dicatur, idq; probant ex nominibus Filii, quia dicitur *λόγος* h. e. *ver-*
bum Joh. 1. 1. *splendor gloriæ patris & imago Dei* inconspicui Ebr. 13. Col.
 1. 15. Sap. 7. 26. cum *λόγος* sit *imago cogitatione* genita & sermo cha-
 racter animi &c. Ceterum *cogitationes* sunt & rationis somnia, quæ
 non procul ab impia *Serveti* speculatione recedunt dicentis, *Verbum*
esse cogitationem patris evanescentem. Nec potest commodè ostendi
 ratio, quare hæc persona magis per intellectum, quam per volunta-
 tem procedat & illa magis per voluntatem quam per in-
 tellectum. Nec probat modum hunc nomen *λόγος* &c.
 Consequentia enim non satis firma est, cum aliæ ab aliis rationes
 hujus nominis afferantur. Dicitur quoque *λόγος*, quia Deum ne-
 mo vidit unquam, nisi unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enar-
 ravit Joh. 1. 18. &c. Neq; omnis *λόγος* est *imago cogitatione* genita ;
 nam

Nam de λόγῳ Dei filio scriptura id non affirmat. Aliud quoq; est λόγῳ
 seu sonus humanæ vocis, aliud substantiale verbum. Deinde cum fi-
 lius dicitur *imago Patris* & quidem substantialis, hoc idem fit, quia Pa-
 tri ita similis est, ut etiam unius cum ipso sit essentia. Potest ergo imago
 Dei esse, licet per intellectum à Patre non procedat. Aliud quoq; est ima-
 go, s. humanæ mentis actio, aliud imago substantialis Dei inconspicui.
 Præstat ergo modum generationis divinæ mirari, quam rimari. Unde
 & Irenæus adv. hæret. l. 2. c. 48. *si quis nobis dixerit, quomodo ergo Fi-
 lius prolatus à Patre est? dicimus ei, quoniam prolationem istam s. ge-
 nerationem, GENERATIONEM EJUS INENARRABLEM* existen-
 tiam nemo novit, non Valentinus, non Marcion, neq; Basilides, neq;
 Angeli, neq; Archangeli, neq; Principes, neq; potestates, nisi solus qui
 generavit Pater, & qui natus est filius, *INENARRABILIS* itaq; GENE-
 RATIO ejus quum sit, quicumq; nituntur generationes & prolationes
 enarrare, non sunt capaces sui, ea quæ inenarrabilia sunt enarrare
 promittentes. Ita Irenæus, cujus verba quoad rem quidem proba-
 mus, allegationi verò loci Isai. 53. 8 qui vulgò redditur, *generationem*
ejus quis enarrabit, non suffragamur, ut ut veteres ferè omnes lo-
 cum de generatione filii divina intellexerint: unde & Ariani contra
 Homouianos ex l. c. collegerunt, neminem posse nosse, quod filius
 Dei ex substantiâ Patris sit genitus: generationem enim ejus quis
 enarrabit? vid. cent. 6. Magd. c. 5. p. 298. Contextus enim talem inter-
 pretationem non patitur & vocabulum ἡ γενεαῖς aliam admittit. Ut mirari
 subeat, Theologum quendam Helmstadiensem in Disp. de æterni Filii
 Dei vera divinitate, superiori anno edita, probaturum contra Soci-
 nianos, τὸν λόγον, antequam incarnaretur, Filium Dei fuisse appellatum,
 primo probationum loco hunc Isaiæ locum in aciem producere ejusq;
 interpretem dare Irenæum, adscriptis quæ jam adduximus Iren-
 næi verbis, iisque & hanc subjungere explicationem: *Secundum*
istâ Propheciâ, & ejus interpretem Irenæum, generatio Filii Dei est in-
enarrabilis, ineffabilis, non secundum generationem humanam,
quippe quæ, ut pote finita perfectionis, non est ineffabilis, & secundum
divinam. In quibus Viri verbis nec illud probamus, quod generationem
 CHRISTI humanâ negat ineffabilè: contrariū ex jam dicendis patebit.
 §. 3. Quod igitur (2.) *modum generationis humane* in CHRI-
 STO natura spectat, illum quidem sciscitanti Mariæ virgini non nihil
 exposuit Angelus, cujus verba superius m. 1. vidimus; ceterum nec
 illum Spiritus S. superventum, nec obumbrationem virtutis Altissimi,
 de

de qua loquitur Angelus, satis explicare valemus. *Supervenit enim*
 Sp S. uti extraordinarius est, ita quoq; rationi nostræ inexplicabilis.
 Et licet nonnulli quoque *obumbrationem* illam ex ritu *חופה* s. *Chuppa*
Judaica, (quæ notat *regmen thalami*, quò Sponsus unà cum Sponsa
 quasi obteguntur,) exponere gekiant, ita ut castissimus Mariæ uterus
 sit unitarum inter se naturarum Chuppa s. thalamus, *sponsus* δὲ *λόγος*
 virtus Altissimi, *sponsa* caro, copulator Spiritus S. q. d. filius Dei tan-
 quam Sponsus à Te in utero tuo tanquam sub Chuppa obumbrabitur, dū
 sibi carnem veluti sponsam in dissolubili matrimonii personalis nexu
 associat, unit, copulat: quam expositionem Danhawerus tum in
Hodosophia Phoen. 8. p. 6. tum in *Christosophia* p. 32. suam facit dicendo:
quæ omnia illustrari comparatione nuptiarum clarissime possunt, quas
ipse celestis aula præco Gabriel intimavit, cum dixit: virtus Altissimi ob-
umbrabit tibi Luc. 1. 35. Obumbratio ex ritu Judaorum liquidissime ex-
poni potest de ipsa solemnitate nuptiali. Elias in Thisbi explicat vocem
חופה Chuppa vestis est, inquit, s. velum, quod super caput sponsi & sponse
quatuor virgis s. vestibus suspenditur, quando fit sponsatio, & sub eo
velo sponse annulum porrigi testatur David de Pomis in dictionario
voce חופה, & post pauca: Ergo virum Altissimi obumbrabit tibi i. e. in
te, in tuo utero, eanquàm sub Chuppa filius Dei tuo se semini desponsa-
bit. Hæc ille, cujus sententiam tacitè Gejerus ad Pl. 19. 6. p. 319. disertè
 Quenstedius in Syft. Th. part. 3. c. 3. m. 3. p. 342 approbarunt. Alii tamen
 malunt, verbo *obumbrationis* nos imbecillitatis nostræ admoneri, si-
 mulq; doceri, quod temerè in perquisitionem mysterii adeo tremendi
 nos dimittere non deceat. Inde & Bernhardus ho. n. 4. super *missus est*
 fol. 32. K. L. *Qui potest capere, inquit, capiat. Quis enim excepta fortas-*
si illa, qua hæc sola in se felicissime meruit experiri, intellectu capere, ra-
tione discernere possit, qualiter splendor ille inaccessibilis virginis sese
visceribus infuderit: Et post pauca. Et fortasse propter hoc maxime dictū
est, obumbrabit tibi, quia res nimirum in sacramento erit. Eodem colli-
mat Chemnitius in Harm. Evang. c. 4. p. 55. 56. ita super h. l. differens: Hæc
summa sunt miracula, qua fides nostra reverenter credit, mens autem
comprehendere non potest. Et propter hanc causam angelus utitur ver-
bis superveniendi & obumbrandi, quarum emphasin & proprietatem
non satis assequimur &c. Gemina his habet Glassius in Phil. sac. l. 5.
 Tr. 1. c. 8. sub fin. *Quis ergo CHRISTUM, etiam quàm modum*
 generationis humanæ, *ἀγενεαλόγητον* esse
 negaret?

PRÆSTANTISSIMO DN. KIELIO,
Suo in Coll. priv. Theol. Disp. & Philol. sacro Auditori assiduo;
Post specimen Philosophicum nuperrime editum,

jam de
PERSONA CHRISTI & GENERATIONIBUS ejus,
à MELCHISEDECO egregiè adumbratis,
publicè disputaturo
FELICITER!

IN Sophicis, **AUGUSTE**, prius documenta dedisti,
Inq; Theologicis jammodò plura dabis.
Omne sic *clarus* * *studium feliciter auges*.

Grator id augmen & hinc ominor omne decus:
Grator & *augustam*, *Studium* qua sedulus *auges*,
Materiem. **CHRISTUM** nosce, sat *autus* eris.
* *Augustus Andreas Kiel,*

Anagr. LMG
En studia clarus auges. A. D. HABICHHORST, D.

Tantum possunt Calamitates & miseria adversus Virtutem, quantum Nebula adversus solem.

Wgleich des Krieges Flau des Landes Gut verzehret/
Bey manchem auch daburch den Fürsaz gang vertohret/
Wozu mit hilfft der Neid/ so merckt man doch bey Dielen/
Wann Mars und Neides Lüt mit Tugend wollen spielen/
Daf Aristippen Macht sie dennoch überwieg/
Auch Circen Rauberey bey Dielen nicht obfieg/
So dann **HERR KEIL** der Aristippen Muht und Sinne
Bey **EUCH** auch Platz gewint/ da wird ein jeder inne/
Daf solchem Tugend-Sinn' doch endlich alles weich/
Auch weder Mars noch Neid sich solcher Macht bergleich/
Der Höchste gebe Muht und führe **EURE** Thaten/
So solgt denn auch der Preß/**GOTT! GOTT!** hab wollgerahten.
Dieses entwarff aus unberänderlicher affection,

JOHANNES BÜNSOVIUS J. U. L.

Sic rursus laudem Doctorum jure mereris,
KILI, Musarum nobile delictum.
Dum Cathedram scandens obstantia dicta resolvis,
Protegis & verbi dogmata salvifici.
Ex animo grator; **DEUS** adfit, & omnibus aurâ
Cæptis aspiret Flaminiæ Etheri.

LMG, *adjicere voluit*
M. CHRISTIANUS HILTEBRANDUS
Log: Prof; Duc; Ord; Publ. & Cæis. Phil. SENIOR.

Wie kan es fehlen D^YR Du kanst nicht irre gehen
 Der Weg ist sehr offen / auff der Weisheit Thron zu stehen;
 Von Christo sangstu an / der ist der Weisheit Grund:
 Drum legstu sehr wohl an dein anvertrautes Pfund.
 Fahr fort / **JEZWEHRE FREUND** / so wiltu reichlich finden
 Der Tugend Ruhm und Preis / die Musen werden binden
 D^YR einen Ehren Kranz / dich ist des fleißes Lohn.
 Ich wünsche D^YR Viel Glück / zu dieser **LUSERO KROHN**.
 glückwünschend schrieb es dem H. Respondenti zu Ehren
 C. H. THÖNE, S. S. Theol. Stud. Hu: Westph.

A Monsieur KIEL pour témoigner sa Sincere & perpetuelle amitié

Pour se rendre heureux on se faut appliquer
 Aux études, Amy, comme Vous avés fait;
 Pour s'ivrés, avancés, que Vous pouvés donner
 En peut de tems à nous un gaillard pourtrait.

A: G: **KOEH** / Cellä. Lüneb.

<p> Drecht / mein Werther Freund / so muß sen Gottes Wunder Die Er in seinem Wort uns häufig vorgelegt / Ich wähne billig dieß / sein Deines Fleißes Zunder / Und ein sehr starker Zug / der D^YCH zum Fleiß bewegt. Zwar hastu schon einmahl und Deinen Fleiß ge- zeigt / Da Du nicht sonder Ruhm bestiegest den Ehre- Lohn / Sieh aber wie Dein Fleiß von neuem sich erühget / Da Du zu handeln D^YR erwählst von Got- tes Sohn / </p>	<p> Der ohne Vater ist vom Weibe Mensch geboren / und ohne Mutter auch von Ewigkeit gezeugt / zu dessen Fürbild war Melchisedech erkoren / Von dessen Stam die Schrift an allen Orten schweigt. Ich wünsche Glück dazu: Gott laß es Dir gelinge Zum sonderbaren Ruhm' und zum erwünsch- ten Ziel / Daß man mir möge bald die frohe Botschaft bringen / Daß / wie Melchisedech, ein Priester sey MEIN KIEL / </p>
--	---

Dieß schrieb mit gar schwachem **KJEL** dem Herrn Respondenti zu Ehren
ULRICH DARJES, S. S. Theol. Stud.

Kiel per anagr: i. Keil i. Klei.

Wein **FREUND**! Ich hatte jüngst bald Keil für Kiel gelesen /
 Als seinen Namen Ich dort in der Presse fand;
 Doch warlich wär es nicht gar ungereimt gewesen:
 Denn in hochdeutscher Sprach ein **KJEL** wird **KEZE** genant.
 Mein **KJEL** Er **KEJEL** recht / es muß wie **KEZ** zerstreuen /
 Wann am Melchisedech Er findet Gegentheil:
 Er laße seinen **KJEL** der Feder fleißig schreiben /
 So findet ein harter **KJEL** an **JHM** noch seinen **KEZ** /
 Also gratulirte mit süchtigem **KJEL** dem Herrn Respe
 bei abermahl rühmlichst ablegenden Probe
H. H. WILDHAGEN, S. Theol. Stud.

Nam de λόγῳ Dei filio scriptura id non aff
 seu sonus humanæ vocis, aliud substantial
 lius dicitur *imago Patris* & quidem subst
 tri ita similis est, ut etiam unius cum ipso fi
 Dei esse, licet per intellectum à Patre non p
 go, s. humanæ mentis actio, aliud imago su
 Præstat ergo modum generationis divinæ
 & Irenæus adv. hæret. l. 2. c. 48. *si quis nobi
 lius prolatus à Patre est? dicimus ei, quoni
 nationem, GENERATIONEM EJUS I
 tem nemo novit, non Valentinus, non M
 Angeli, neq; Archangeli, neq; Principes, n
 generavit Pater, & qui natus est filius. INE
 RATIO ejus quum sit, quicumq; nituntur
 enarrare, non sunt compositæ sui, ea que i
 promittentes. Ita Irenæus, cujus verba
 mus, allegationi verò loci Jsaï. 53. 8 qui vu
 ejus quis enarrabit, non suffragamur, ut
 cum de generatione filii divina intellexe
 Homoustanos ex l. c. collegerunt, nemin
 Dei ex substantiâ Patris sit genitus: ge
 enarrabit? vid. cent. 6 Magd. c. 5. p. 298. C
 pretationem non patitur & vocabulum γ
 subeat, Theologum quendam Helmstadi
 Dei vera divinitate, superiori anno edita
 nianos, τὸν λόγον, antequam incarnaretur,
 primo probationum loco hunc Jsaïæ locum
 interpretem dare Irenæum, adscriptis
 næi verbis, iisque & hanc subungere
 ista Propheta, & ejus interpretem Irenæum
 enarrabilis, ineffabilis, non secundum
 quippe quæ, ut pote finita perfectionis, non
 divinam. In quibus Viri verbis nec illud pro
 CHRISTI humanâ negat ineffabile: contra
 S. 3. Quod igitur (2.) modum gene
 STONatura spectat, illum quidem scisse ita
 exposuit Angelus, cujus verba superius
 illum Spiritus S. superventum, nec obumb*

oq; est λόγῳ
 cinde cum fi
 sit, quia Pa
 tergo imago
 quoq; est ima
 inconspicui.
 imari. Unde
 modo ergo Fi
 m istam s. ge
 LEM existen
 asiliades, neq;
 nisi solus qui
 itaq; GENE
 S prolacione
 ni enarrare
 videm proba
 generationem
 nè omnes lo
 Ariani contra
 e, quod filius
 im ejus quis
 talem inter
 it. Ut mirari
 de æterni Filii
 contra Soci
 è appellatum,
 ducere ejusq;
 luximus Ire
 : Secundum
 ilis Dei est in
 humanam,
 E. secundum
 generationem
 endis patebit,
 ne in CHRI
 ini non nihil
 ceterum nec
 vis Altissimi,
 de

